

Bruk av bruttonasjonalprodukt i omfangsmålinger

med eksempel fra statistikk for utgifter til utdanning

Kurt Åge Wass og Frode Borgås

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2025/24

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 22. august 2025

ISBN 978-82-587-2027-7 (elektronisk)

ISSN 1892-7513 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Bruttonasjonalprodukt (BNP) er mye brukt for å illustrere omfanget av økonomiske størrelser. I Norge brukes i tillegg BNP for fastlands-Norge (BNP FN) ofte i omfangsmålinger. I denne rapporten diskuteres både bruken av BNP i omfangsmålinger på et generelt grunnlag, og med utgangspunkt i OECDs utdanningsstatistikk der Norge rapporterer omfanget av utgifter til utdanning der BNP FN benyttes som omfangsreferanse.

Forfatterne takker kolleger for kommentarer til rapporten, med en særskilt takk til Trude Nygård Evensen og Olav Slettebø ved seksjon for nasjonalregnskap samt Randi Johansen ved seksjon for offentlige finanser.

Rapporten er finansiert av Kunnskapsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 7. august 2025.

Lasse Sandberg

Sammendrag

I Norges rapportering til OECDs statistikk Education at a Glance (EaG) brukes bruttonasjonalprodukt for fastlands-Norge (BNP FN) som omfangsreferanse for å måle andelen utgifter til utdanning. Alle andre land i denne statistikken bruker det totale BNP som omfangsreferanse. Det er ikke kjent at Norge bruker BNP FN til slikt formål i annen internasjonal statistikkrapportering. Åpenbart blir Norges utgifter til utdanning høyere ved bruk av BNP FN i stedet for det totale BNP. Kunnskapsdepartementet har henvendt seg til Statistisk sentralbyrå for få vurdert bruk av BNP FN og det totale BNP som omfangsreferanse i denne statistikkrapporteringen.

I andelsmålingene publisert i EaG rangeres Norge øverst når BNP FN benyttes. Rapporten viser at ved bruk av BNP ville norske utdanningsutgifter i prosent av BNP kommet noe lengre ned i en slik rangering.

En umiddelbar utfordring i arbeidet med rapporten var tilgjengeligheten av en konsistent tidsserie for totale utgifter til utdanning i OECDs database. På grunn av en relativt kort tidsserie (2012-2021) tilgjengelig med flere tidsseriebrudd ble det, gitt formålet med rapporten, ble det bestemt å bruke COFOG¹ data, det vil si data for offentlig forvaltnings utgifter etter formål i stedet. I EaG inngår også utgifter finansiert av andre sektorer, men for Norge er andelen som finansieres av offentlig forvaltning dominerende (95 prosent). Bruk av COFOG data tillater å se på en lengre og konsistent tidsserie, som blant annet gjør mulig å belyse noen år der bruk av BNP versus BNP FN i omfangsmålinger har stor betydning.

I gjennomsnitt er utgiftsandelene til utdanning 1,3 prosentpoeng høyere ved bruk av BNP FN (6,4 prosent) enn ved bruk av totalt BNP for perioden 2005 til 2024. Tilsvarende ved å bruke inntektsmål som omfangsreferanse er utgiftsandelene i gjennomsnitt 1,2 prosentpoeng høyere ved bruk av petroleumskorrigert bruttonasjonalinntekt (6,2 prosent) i forhold til den totale bruttonasjonalinntekten i samme periode.

I tillegg til at valg av omfangsreferanse har noe å si for utdanningsutgiftenes andel, kan det også ha betydning for endringer. Ved å dekomponere utviklingen i utdanningsutgiftenes andel av BNP og BNP FN finner man at effekten av større hendelser i verdensøkonomien har påvirket BNP relativt mer enn BNP FN. Dette resulterer blant annet i at utdanningsutgiftenes andel av BNP blir mer volatil, noe som er mer et uttrykk for endringer i BNP enn i utdanningspolitikken.

Ifølge de nylig oppdaterte internasjonale retningslinjene for nasjonalregnskap skal det nå blant annet tas hensyn til kostnaden ved bruk av ikke-fornybare naturressurser. Implementeringen av de oppdaterte retningslinjene kan medføre at det framover blir mer relevant å bruke nettonasjonalprodukt (NNP)² enn ulike varianter av BNP i slike omfangsmålinger.

En tydelig anbefaling om å endre rapporteringen til OECDs Education at a Glance fra å bruke BNP FN til totalt BNP gis ikke i denne rapporten. I rapportens siste del trekkes det fram noen faktorer som det kan reflekteres over ved valg av det ene eller andre BNP-målet. Det kan nevnes at i en parallell OCED-publikasjon, for helseutgifter, måles norske helseutgifter som andel av det samlede BNP og ikke BNP FN.

Behovet for et BNP som ekskluderte virksomhet som var «innenlandsøkonomien fremmed» vokste fram fra midten på 1970-tallet etter hvert som petroleumssektorens størrelse og betydning økte. Begrunnelsen for et BNP FN var åpenbart ikke relatert til et behov for en ny og sannsynligvis mer

¹ COFOG er en klassifikasjon av offentlig forvaltnings utgifter etter formål, der utgifter til utdanning er en av 10 hovedgrupper.

² NNP=BNP minus depresiering av produsert kapital minus nåverdi av uttømming av naturressurser utover naturens reproduksjon (herav alt uttak av ikke-fornybare naturressurser).

stabil omfangsreferanse, men til et mål for å bedre forstå utviklingen i resten av økonomien og derved muliggjøre et bedre beslutningsgrunnlag for en mer treffsikker innretning i den økonomiske politikken. Med tiden har BNP FN blitt et begrep i Norge som er mye brukt i ulike sammenhenger, også i omfangsmålinger.

Abstract

In Norway's reporting to the OECD's *Education at a Glance* (EaG) statistics, Mainland Norway's gross domestic product (GDP MN) is used as the reference measure to calculate the share of expenditure on education. All other countries in this statistical publication use total GDP as the reference. It is not known that Norway uses GDP MN for such purposes in other international statistical reporting. Clearly, Norway's education expenditures appear higher when using GDP MN instead of total GDP. The Ministry of Education has contacted Statistics Norway to assess the use of GDP MN versus total GDP as the reference measure in this statistical reporting.

In the share measurements published in EaG, Norway ranks at the top when GDP MN is used. The report shows that if total GDP were used, Norway's education expenditures as a percentage of GDP would rank somewhat lower.

An immediate challenge in preparing the report was the availability of a consistent time series for total education expenditures in the OECD database. Due to a relatively short time series (2012–2021) with several breaks, it was decided—given the purpose of the report—to use COFOG data, i.e., data on general government expenditures by function. EaG also includes expenditures financed by other sectors, but in Norway, the share financed by general government is dominant (95 percent). Using COFOG data also allows for a longer and more consistent time series, which makes it possible to highlight certain years where the choice between GDP and GDP MN as reference measures has significant impact.

It is found that, on average, the share of education expenditures is 1.3 percentage points higher when using GDP MN (6.4 percent) than when using total GDP for the period 2005 to 2024. Similarly, when using income measures as the reference, the expenditure share is on average 1.2 percentage points higher when using petroleum-adjusted gross national income (6.2 percent) compared to total gross national income over the same period.

In addition to affecting the level of education expenditure shares, the choice of reference measure can also influence observed changes. By decomposing the development in the share of education expenditures relative to GDP and GDP MN, it is found that major global economic events have affected total GDP more than GDP MN. This results in greater volatility in the share of education expenditures relative to GDP, which reflects changes in GDP rather than in education policy.

According to recently updated international guidelines for national accounts, the cost of using non-renewable natural resources should now be taken into account. The implementation of these updated guidelines may make it more relevant to use net national product (NNP) rather than various GDP measures in such reference calculations going forward.

No clear recommendation is given in the report to change the reporting to OECD's *Education at a Glance* from using GDP MN to total GDP. In the final part of the report, several factors are highlighted for reflection when choosing between the two GDP measures. It is worth noting that in a parallel OECD publication on health expenditures, Norwegian health expenditures are measured as a share of total GDP, not GDP MN.

The need for a GDP measure that excluded activity considered "foreign to the domestic economy" emerged in the mid-1970s as the size and significance of the petroleum sector increased. The rationale for GDP MN was clearly not related to a need for a new and presumably more stable reference measure, but rather to better understand developments in the rest of the economy and thereby enable better-informed decisions and more targeted economic policy. Over time, GDP MN has become a widely used concept in Norway, including in reference measurements.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	6
1. Innledning og bakgrunn	8
2. Omfangsreferanser	9
2.1. BNP og BNI.....	9
2.2. Korreksjoner for særlige forhold	10
3. OECDs utdanningsstatistikk – Education at a Glance	13
3.1. Publiserte tall i EaG	13
3.2. EaG versus andre statistikker	15
4. Bruk av ulike omfangsreferanser – resultater	18
5. Omfangsmåling – endring i teller eller nevner?	22
5.1. Dekomponering av endringer	22
6. Utvikling i nasjonalregnskap	25
7. BNP eller BNP FN?	26
Referanser	28
Vedlegg A: Statistikkbanktabeller	30
Vedlegg B: OECD	31
Vedlegg C: Tabellgrunnlag figurer	32
Figurregister	38
Tabellregister	39

1. Innledning og bakgrunn

I OECDs omfattende statistikkpublikasjon Education at a Glance (EaG) måles blant annet landenes utgifter til utdanning som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP). BNP er en mye brukt omfangsreferanse i slike målinger. Det noe spesielle i denne statistikken er at det for Norge ikke benyttes totalt BNP, men det såkalte BNP for fastlands-Norge (BNP FN).

Kunnskapsdepartementet har henvendt seg til Statistisk sentralbyrå for få vurdert bruken av BNP FN i forhold til å bruke det totale BNP som omfangsreferanse i denne statistikkrapporteringen.

OECDs statistikk viser at Norge har de høyeste utgiftene til utdanning målt som andel av BNP blant landene som inngår i denne statistikken. Norges høye rangering skyldes blant annet at det brukes BNP FN og ikke totalt BNP som omfangsreferanse. Statistikken viser også at utgifter til utdanning i Norge er i stor grad finansiert fra offentlige kilder i likhet med de fleste andre nordiske land.

En umiddelbar utfordring i arbeidet med rapporten var tilgjengeligheten av en konsistent tidsserie for totale utgifter til utdanning i OECDs database. På grunn av en relativ kort tidsserie (2012-2021) tilgjengelig med flere tidsseriebrudd, ble det valgt utfra formålet med denne rapporten å bruke tall fra statistikken offentlige finanser fordelt etter formål – gruppert etter COFOG-klassifikasjonen i stedet. Det er en klar sammenheng mellom EaG og COFOG. For svært mange land er det et viktig poeng med databasen å få med alle utgifter til utdanning, uansett om det er husholdningene selv, offentlig forvaltning, eller andre private (eks via stipender fra ideelle organisasjoner) som finansierer utdanningen. For Norges del utgjør imidlertid finansiering utenom finansiering i regi av offentlig forvaltning en mye lavere andel enn i de fleste andre land. Bruk av tall for offentlig forvaltnings utgifter klassifisert etter COFOG-klassifikasjonen tillater å se på en lengre tidsserie noe som var viktig for denne rapporten – blant annet for å få med en del år der bruk av BNP versus BNP FN i omfangsmålinger har stor betydning. Valget av COFOG i denne rapporten har ikke noe å gjøre med kvaliteten på EaG-data i seg selv.

I arbeidet med denne rapporten ble «COFOG-data» brukt i omfangsmålinger med ulike omfangsreferanser. I tillegg til de allerede nevnte omfangsreferansene BNP og BNP FN, ble det også benyttet bruttonasjonalinntekt (BNI) og BNI korrigert for petroleumssektoren (BNIp). Det gis en kort begrunnelse for at bruken av ulike omfangsreferanser avhenger av hvilket perspektiv man ønsker å belyse.

BNP FN og BNIp er særskilte beregnede størrelser i Norge der man forsøker å se på økonomien utenom den dominerende petroleumssektoren. Rapporten gir en kort oversikt over noen land som på grunn av ulike forhold også utarbeider korrigerte mål.

I tillegg til å se på resultater og forskjeller ved bruk av ulike omfangsreferanser gjøres det en kort dekomponeringsanalyse. Endringer i omfangsandel er et resultat av endringer enten i det fenomen som ønskes belyst eller av endringer i omfangsreferansen. Det ses her på BNP og BNP FN som omfangsreferanser for perioden fra 2005 og fremover.

I rapporten gis det også en kort beskrivelse av utviklingen innen de internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskap der uttømmingskostnad (eng. depletion) for uttak av ikke-fornybare naturressurser samt ikke-bærekraftig uttak av fornybare naturressurser nå skal beregnes. Dette kan medføre at det etter hvert som slike beregninger kommer på plass kan bli mer relevant å bruke nettostørrelser for verdiskaping og inntekt i ulike varianter i omfangsmålinger.

2. Omfangsreferanser

Generelt sett er hovedformålet med rapporten å drøfte alternative omfangsreferanser i omfangsmålinger. Det ses spesifikt på utgifter til utdanning i prosent av BNP. En begrunnelse for slike omfangsmålinger er å forenkle kommunikasjonen av ofte kompliserte sammenhenger. Andre viktige begrunnelser er at det gir bedre muligheter til å følge utviklingen over tid, samt at sammenligninger mellom land blir mulig eller mer meningsfylt. Omfangsmålinger kan, som et supplement til rene nivå-tall, gi viktig informasjon for å både forstå de fenomener som måles og forhåpentligvis bidra til et bredere og bedre grunnlag for politikkbeslutninger.

Det er tillegg flere eksempler på at statistiske omfangsmålinger benyttes i en mer normativ kontekst, gjerne knyttet opp til politiske målsettinger. Kjente eksempler på dette er medlemslandenes utgifter til forsvar i Nato-samarbeidet, eller finanspolitiske målsettinger knyttet til EU-landenes offentlige finanser i den monetære union (Maastrichtkriteriene).

Felles for mange slike målinger er at omfangsreferansen er BNP. Det finnes imidlertid eksempler på at også BNP selv settes i en slik kontekst, mest kjent er nok BNP per innbygger i ulike varianter.

Under omtales kortfattet de relevante referanser; BNP, BNP fastlands-Norge (BNP FN), Bruttonasjonalinntekt (BNI) og «petroleumskorrigert» BNI (BNPp).

For en ytterligere diskusjon av dette vises også til [Slettebø \(2025\)](#). For en oversikt over begreper og forklaringer i nasjonalregnskapet med forklaringer vises til [Statistisk sentralbyrå](#).

2.1. BNP og BNI

Bruttonasjonalprodukt, BNP, er en mye brukt omfangsreferanse i statistiske målinger. BNP defineres enkelt sagt som verdiskapingen i et land i en gitt periode. Internasjonale retningslinjer for utarbeidelse av nasjonalregnskap, fastsatt bl.a. av FN og EU, legger til rette for at verdiskapingen måles på samme måte i alle land. I Norge utarbeides nasjonalregnskap etter det europeiske systemet for nasjonalregnskap, «[European System of Accounts, ESA 2010](#)». Det kan tillegges at Norge plikter å følge det europeiske nasjonalregnskapssystemet (ESA), siden det er forankret som lov gjennom EØS-avtalen.

BNI, eller bruttonasjonalinntekt, inkluderer i tillegg den nasjonale verdiskaping målt ved BNP også netto lønns- og formuesinntekt overfor utlandet. For Norges del vil det være slik at BNI framkommer som verdiskapingen i Norge pluss den delen av verdiskapingen i utlandet som Norge har krav på gjennom blant annet eierskap i utenlandske selskaper – fratrasket den delen av verdiskapingen i Norge som utlendinger har krav på.

Valg av omfangsreferanse, BNP eller BNI, bør ta utgangspunkt i formålet med målingen. Dette gjelder helt uavhengig av EaG. BNP er godt innarbeidet i de fleste land og er nok mest brukt som omfangsreferanse, men dette kan muligens være like mye knyttet til tradisjoner og tilgjengelighet som refleksjoner omkring relevans. Siden BNP er et mål på den innenlandske økonomiske aktiviteten kan nok BNP synes å være mer relevant enn BNI når man vurderer bruk og regulering av innenlandske produksjonsressurser.

BNI har derimot høyere relevans når et lands samlede inntekter skal belyses. Dess større absoluttverdien av de nettoinntekter et land har overfor utlandet, dess større relevans kan man hevde BNI har. En velkjent bruk av BNI er finansieringen av EUs budsjett, der en viss prosentandel av landenes BNI – og ikke BNP – innbetales til å finansiere EUs budsjett. Et annet er FNs og OECDs mål om minst 0,7 prosent av BNI til bistand.

2.2. Korreksjoner for særlige forhold

BNP fastlands-Norge

Etter hvert som petroleumssektoren vokste fram i Norge ble det allerede utover på 1970-tallet erkjent et behov for å kunne skille denne (samt utenriks sjøfart) fra resten av økonomien. Justerte BNP-tall ble beregnet med noe ulikt innhold i årene fram til 1987. Først i publikasjonen [Nasjonalregnskapsstatistikk 1987](#) finner vi for første gang begrepet **BNP for fastlands-Norge**.

[Halvorsen, Simpson, Skoglund \(2011, side 100\)](#) omtaler relativt grundig bakgrunnen for begrepet BNP for «Fastlands-Norge». Halvorsen et.al. skriver at begrepet har opp gjennom årene hatt noe ulikt innhold, men beregnes i dag som samlet BNP fratrasket verdiskapingen i utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

En hovedbegrunnelse for å skille ut disse delene av økonomien var at de forstyrret blant annet konjunkturanalyser. Både petroleumssektoren og internasjonal sjøfart karakteriseres ved at etterspørsel, priser etc. bestemmes på verdensmarkedet der de opererer, og hvor norsk økonomisk politikk har liten eller ingen påvirkning. Etter hvert som BNP i økende grad ble påvirket av en stadig voksende norsk petroleumssektor ble BNP mindre relevant i konjunkturanalyser og som grunnlag for å bedre kunne forstå behovet for blant annet arbeidskraft. En makroøkonomisk størrelse som holdt disse sektorene utenfor ble derfor ansett som et bedre grunnlag for å forstå den delen av økonomien man kunne påvirke gjennom økonomisk politikk.

Det ble videre argumentert for at produksjonen fra disse næringene ikke var etterspurt av innenlandske aktører, samt at det var liten faktoretterspørsel (etterspørsel etter arbeidskraft og produksjonsutstyr) fra disse næringene rettet mot fastlandsøkonomien. Halvorsen et.al. er noe kritiske til dette argumentet spesielt vedrørende oljevirkomheten. Oljevirkomheten har unektelig gitt betydelige ringvirkninger også i produksjonsaktiviteter på fastlandet.

Et annet poeng som nevnes av Halvorsen et.al. er at også det spesielle produksjonsbegrepet for oljevirkomheten forstyrrer konjunkturanalyser ved at denne aktiviteten innebærer tapping av en ikke-fornybar ressurs, og derved uttak av ressursrente.

Nok et viktig poeng er at den volatiliteten man kan observere på oljemarkedet kan føre til store svingninger i BNP, uten nødvendigvis store effekter på sysselsettingen i sektoren.

I sum kan det argumenteres for at et BNP FN har vært - og er fortsatt, et nyttig redskap for å forstå innenlandsøkonomien og som et bedre grunnlag for mer treffsikker politikkutforming enn det samlede BNP.

Petroleumskorrigert BNI

[Slettebø \(2025\)](#), omtaler petroleumskorrigert BNI, og definerer dette som BNI fratrasket bruttoproduktet fra petroleumsvirkomheten, og sier at dette kan være et godt alternativ i omfangsmålinger av f.eks. offentlige utgifter fra et finansielt bærekraftperspektiv. Ifølge Slettebø får man ved denne definisjonen luket ut grunnrenteinntekter fra en ikke-fornybar ressurs, mens inntektene fra Oljefondets eierskap av utenlandske aksjer og rentepapirer inkluderes.

Andre land

I Norge beregnes det altså BNP der man korrigerer for en dominerende sektor relatert til utnyttelse av en ikke-fornybar ressurs. Uten å ha gjort en dyptgående undersøkelse av lignende justeringer av BNP og BNI i andre land kan det nevnes noen interessante «anderledesland» der også BNP/BNI korrigeres for spesielle forhold.

Luxembourg: landet har i mange målinger verdens høyeste BNP per innbygger. Landet har tett oppunder 700.000 innbyggere og økonomien er kjennetegnet ved en dominerende finansnæring, flere EU-institusjoner og stor andel utenlandske statsborgere. Innen spesielt finansnæringen er det mange store multinasjonale selskaper, og en god del av overskuddet fra disse selskapene blir i sin tur igjen ført ut av Luxembourg. Et annet viktig særtrekk er i Luxembourg er sammensetningen av arbeidsstyrken. Antall pendlere fra nabolandene Frankrike, Belgia og Tyskland er for tiden på rundt hele 250.000. Disse bidrar til BNP selv om de ikke er ikke innbyggere i landet, men lønnsinntekten tar de i stor grad med seg til det landet de er bosatt. Det gjøres ingen spesielle beregninger i Luxembourg av eksempelvis BNP-andelen produsert av fastboende.

Liechtenstein har noe av det samme forholdet som Luxembourg ved at det er et stort antall utenlandske pendlere i forhold til antall innbyggere, men her går pendlingen i begge retninger. Heller ikke for dette landet er det registrert særskilte korrigerte beregninger av BNP/BNI.

Irland: landets regulatoriske lovverk har de siste 10 årene gjort Irland svært attraktiv for mange multinasjonale selskaper. Men aktiviteten i mange av disse selskapene griper i liten grad inn i irsk økonomi. Det er derfor stor forskjell på BNP og BNI i Irland. BNI korrigerer ikke for alle typer konserninterne overføringer mellom juridiske enheter opprettet i ulike land. Av denne grunn beregner det irske statistikkbyrået også en modifisert versjon av BNI³, der det korrigeres for forhold som avskrivninger på immaterielle eiendeler, avskrivninger på leasede fly og netto faktorinntekt fra børsnoterte selskaper som har flyttet til Irland, men som bare har en «postkasse» uten særlig sysselsetting i landet. Begrepet er forholdsvis nytt, så det er ukjent i hvilken grad modifisert BNI vil bli benyttet i internasjonal rapportering av offisiell statistikk. Modifisert BNI brukes imidlertid mye av det irske statistikkbyrået, CSO, for å angi størrelsen på irsk økonomi.

Danmark: framveksten de siste årene av en dominerende legemiddelindustri har medført til at man i Danmark lager et BNP ekskludert⁴ denne industrien for å få en bedre oversikt i utviklingen i resten av økonomien. Danmarks statistikkbyrå informerer at det er heftet betydelig usikkerhet til disse beregningene, som i hovedsak er ment for innenlandsk analyse- og politikkformål. Det er ikke registrert at man benytter denne indikatoren i internasjonal rapportering av offisiell statistikk.

*Chile*⁵ har en dominerende kobberindustri, og utarbeider og publiserer BNP ekskludert en mineralindustri. Men i internasjonal rapportering av offisiell statistikk, f.eks. EaG, benyttes totalt BNP.

Andre statistikker

Selv om det finnes flere eksempler på at land utarbeider «justerte» makroaggregater der eksempelvis BNP eller BNI justeres for spesielle nasjonale forhold, er det ikke observert at slike tall benyttes til regulære rapporteringer av offisiell statistikk. Så langt ser det ut til at Norges rapportering av utdanningsutgifter til OECDs EaG er et unntak. De justerte aggregatene for andre land er imidlertid av nyere dato enn Norges, så det er vanskelig å spå om justeringer for andre land også kan bli nytt i internasjonale sammenligninger i fremtiden.

I OECDs statistikk – Health at a Glance⁶ (HaG) blir det for Norge brukt totalt BNP. HaG-publikasjonen påpeker at for Irland og Luxembourg, som kommentert over, er muligens BNI et bedre mål for økonomien enn BNP gitt de store formuesinntektene som føres ut av landene fra overskuddene i de store multinasjonale selskapene.

³ Central Statistical Office Ireland, [Modified GNI](#)

⁴ Se for eksempel [Danmarks Statistik](#) - NYT: Fald i medicinalindustri giver BNP-nedgang - [Danmarks Statistik](#).

⁵ Banco Central Chile, [Cuentas Nacionales](#)

⁶ OECD 2023, [Health at a Glance](#)

I likhet med EaG beregnes det også i HaG utgiftsandeler i prosent av BNP. I HaG-rapporten 2023 er det blant annet skrevet følgende i forbindelse med helseutgiftenes andel av BNP (side 154):

“In countries such as Ireland and Luxembourg, where a significant proportion of GDP refers to repatriated profits and thus not available for national consumption, Gross National Income (GNI) may be a more meaningful measure than GDP. However, for consistency, GDP is maintained as the denominator for all countries.”

Denne informasjonen om Luxembourg og Irland er riktig og ikke minst viktig for brukere av statistikken. Man kunne tenke seg tilsvarende brukerinformasjon om at en ikke ubetydelig del av norsk BNP er knyttet til uttømming av en ikke-fornybar ressurs – og at dette kunne være noe å reflektere over i forhold til EaG og problematikken omkring bruken av BNP FN.

3. OECDs utdanningsstatistikk – Education at a Glance

OECD utgir hvert år publikasjonen Education at a Glance (EaG). Dette er en omfangsrik publikasjon som sammenligner utdanningssystemer i ulike land med fokus på forhold som tilgang, deltagelse resultater, og finansiering knyttet til utdanning. Formålet med denne rapporten er ikke å gi en grundig beskrivelse av EaG. For en slik beskrivelse vises det til OECDs publikasjoner – 2024-publikasjonen⁷, samt utfyllende dokumenter som gir informasjon om datakilder og metodologiske og tekniske beskrivelser⁸.

EaG er basert på en felles datainnsamling organisert mellom UNESCO, OECD og Eurostat, forkortet UOE⁹. Det metodologiske grunnlaget for UOE er den internasjonale ISCED-standard¹⁰, og omfatter all formell utdanning, offentlig og privat.

I dette kapitlet refereres først noen hovedresultater fra 2024-utgaven av EaG der BNP benyttes som omfangsreferanse. Deretter gis det en kortfattet omtale av et par andre statistikker for utdanning, «Utdanningsregnskapet» og «COFOG» (Classification of the Functions of Government).

3.1. Publiserte tall i EaG

I OECDs publikasjon fra 2024 er det del C – «Financial resources invested in education» som er relevant for denne rapporten - mer spesifikt kapittel C.2 «What proportion of national output is spent on educational institutions». For Norge benyttes BNP FN som mål på «national output» i analysen. For samtlige andre land benyttes samlet BNP.

OECD publiserer også et teknisk dokument som beskriver blant annet tallgrunnlag, kilder og metoder. En lenke til dette dokumentet er gitt i kildekapitlet i denne rapporten. Det er valgt å beholde den engelske teksten i de tabellene som kort gjengis under. Enkelte tekniske detaljer angående noen få land ikke er gjengitt.

Tabell 3.1 viser utgifter til utdanningsinstitusjoner etter utdanningsnivå i prosent av BNP for 2021, slik de presenteres i EaG. I tillegg er det satt inn en ekstra rad som viser hva andelen ville vært for Norge om samlet BNP hadde blitt benyttet. I kolonne (8) ser man at for Norge var totale utdanningsutgifter som andel av BNP FN 8,4 prosent i 2021 – høyest av alle land i undersøkelsen. Det er dette tallet som presenteres i EaG. Hadde samlet BNP isteden blitt brukt, ville andelen falt til 6,5 prosent, og Norge ville fått en 9. plass i rangeringen.

Kolonne (6) viser utgifter til alle utdanningsnivå unntatt «Early childhood education». Andelen for Norge er 6,5 prosent av BNP FN, og høyest rangert. Bruk av samlet BNP ville gitt en andel på 5 prosent - omtrent som gjennomsnittet for OECD-landene, og Norge ville falt fra 1. til 16. plass av de totalt 38 landene i rangeringen. Se tabellvedlegget til denne rapporten for ytterligere detaljer.

I kolonne (7), hvor utgifter til forskning og utvikling er ekskludert, reduseres andelen fra 5,8 prosent til 4,4 prosent ved bruk av totalt BNP framfor BNP FN. Norges rangering endres her fra 1. til 16. plass, og andelen ville vært omtrent på gjennomsnittet for OECD-landene.

⁷ [Education at a Glance 2024 | OECD](#)

⁸ [Education at a Glance 2024 Sources, Methodologies and Technical Notes | OECD](#)

⁹ [UNESCO-UIS / OECD / EUROSTAT Manual on Concepts, Definitions, and Classifications](#)

¹⁰ [International-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf | UNESCO UIS](#)

Tabell 3.1 Utgifter til utdanningsinstitusjoner etter utdanningsnivå, prosent av BNP, 2021¹¹

	Early childhood education	Primary	Secondary	Post- secondary non-tertiary	Tertiary	Total (2)+(3)+(4)+(5)	Total excl. R&D	Total (1)+(2)+(3)+(4)+(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Australia	0,7	1,8	2,1	0,1	1,8	5,8	5,3	6,5
Austria	0,8	1,0	2,1	0,0	1,9	4,9	4,2	5,7
Belgium		1,6	2,5		1,5	5,6	5,1	5,6
Canada		2,1	1,2		2,0	5,3		5,3
Chile	1,0	1,7	1,7		2,4	5,9	5,8	6,9
Colombia								
Costa Rica					1,4			1,4
Czechia	0,7	1,0	2,4	0,0	1,2	4,6	4,2	5,2
Denmark	1,3	1,7	2,0		1,9	5,5	4,5	6,8
Estonia	1,2	1,6	1,4	0,1	1,4	4,5	3,9	5,7
Finland	1,2	1,4	2,4		1,6	5,4	4,7	6,6
France	0,7	1,2	2,5	0,0	1,6	5,4	4,9	6,1
Germany 3	1,1	0,8	2,3	0,2	1,3	4,6	4,0	5,7
Greece								0,0
Hungary	0,7	0,8	1,6	0,1	1,6	4,1	3,9	4,8
Iceland	2,0	2,4	2,2	0,1	1,4	6,1		8,1
Ireland	0,2	1,1	0,9	0,2	0,7	2,9	2,7	3,0
Israel	1,2	2,6	2,2	0,0	1,2	6,1	5,7	7,2
Italy	0,5	1,2	1,8		1,0	4,0	3,7	4,5
Japan	0,2	1,1	1,5		1,4	4,0		4,1
Korea		1,6	2,1		1,5	5,2	4,8	5,2
Latvia	1,1	1,2	1,5	0,1	1,3	4,1	3,8	5,2
Lithuania	1,2	0,8	1,6	0,1	1,1	3,6	3,3	4,8
Luxembourg	0,5	1,2	1,7	0,0	0,5	3,3	3,2	3,9
Mexico	0,5	1,5	1,5		1,1	4,2	4,0	4,6
Netherlands	0,4	1,2	2,3		1,8	5,3	4,7	5,8
New Zealand		1,4	2,2	0,2	1,5	5,3	5,0	5,3
Norway BNP FN	1,9	2,2	2,4	0,0	1,9	6,5	5,8	8,4
Norway BNP	1,4	1,6	1,9	0,0	1,4	5,0	4,4	6,5
Poland	0,9	1,3	2,0	0,0	1,2	4,6	4,2	5,5
Portugal		1,5	2,3		1,2	5,0	4,6	5,0
Slovak Republic	0,7	1,2	2,1	0,0	1,1	4,4	4,1	5,0
Slovenia	1,1	1,7	1,7		1,2	4,6	4,4	5,7
Spain	0,8	1,4	2,0		1,4	4,9	4,5	5,6
Sweden	1,7	1,9	2,0	0,0	1,5	5,4	4,6	7,1
Switzerland								0,0
Türkiye		0,8	1,8		1,5	4,2	3,7	4,2
UK	0,4	1,9	2,3		2,1	6,2	5,8	6,6
USA		1,6	1,8	0,0	2,3	5,8	5,5	5,8
OECD average	0,9	1,4	1,9		1,5	4,9	4,5	5,8
EU25 average	0,9	1,2	1,9	0,1	1,3	4,4	4,0	5,4

Kilde: OECD og Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.2 viser utgifter til utdanningsinstitusjoner etter finansiering, også målt i prosent av BNP for året 2021. Det skilles mellom offentlig finansiering, privat finansiering og utenlandsk finansiering. Kolonne (4) i tabell 3.2 er lik kolonne (6) i tabell 3.1.

Kolonne (5) viser offentlig forvaltnings andel av de totale utgiftene. Offentlig forvaltnings andel er, kanskje ikke overraskende, svært høy for de nordiske landene - unntatt Danmark. Finland, Sverige, Norge og Island er land der det offentlige står for over 95 prosent av finansieringen. I den andre enden, altså land med relativt lav offentlig andel, finner man Chile og Storbritannia med begge 64 prosent fulgt av Australia (69 prosent) og USA (71 prosent).

¹¹ Bakgrunnstall for tabell 3.1 og 3.2 er hentet fra tabell C2.1 og C2.3 i [OECDs 2024-publikasjon](#).

Tabell 3.2 Utgifter til utdanningsinstitusjoner etter finansieringskilde, prosent av BNP, 2021

	Government	Private	Non-domestic	Total (1)+(2)+(3)	Government share (1)/(4)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Australia	4,0	1,8		5,8	69 %
Austria	4,6	0,3		4,9	93 %
Belgium	5,2	0,4	0,1	5,6	92 %
Canada	4,1	1,2		5,2	78 %
Chile	3,8	2,1		5,9	64 %
Colombia					
Costa Rica	5,3			5,3	100 %
Czechia	4,0	0,5	0,1	4,6	88 %
Denmark	5,0	0,4	0,1	5,5	90 %
Estonia	4,1	0,3	0,1	4,5	91 %
Finland	5,2	0,1	0,1	5,4	97 %
France	4,5	0,8	0,0	5,4	84 %
Germany	4,0	0,6	0,0	4,6	87 %
Greece					
Hungary	3,4	0,7	0,0	4,1	84 %
Iceland	5,8	0,2	0,1	6,1	95 %
Ireland	2,4	0,4	0,0	2,9	85 %
Israel	5,1	0,9	0,0	6,1	85 %
Italy	3,5	0,5	0,1	4,0	85 %
Japan	2,9	1,1	0,0	4,0	73 %
Korea	4,1	1,1		5,2	80 %
Latvia	3,4	0,5	0,2	4,1	84 %
Lithuania	3,1	0,4	0,0	3,6	87 %
Luxembourg	3,2	0,1	0,1	3,3	94 %
Mexico	3,4	0,8	0,0	4,2	81 %
Netherlands	4,4	0,9	0,1	5,3	83 %
New Zealand	4,4	0,9	0,0	5,3	83 %
Norway (BNP FN)	6,2	0,3	0,0	6,5	95 %
Poland	3,8	0,7	0,1	4,6	82 %
Portugal	4,1	0,8	0,1	5,0	81 %
Slovak Republic	3,9	0,4	0,0	4,4	89 %
Slovenia	4,1	0,4	0,1	4,6	90 %
Spain	4,0	0,8	0,0	4,9	83 %
Sweden	5,2	0,2	0,1	5,4	95 %
Switzerland					
Türkiye	3,1	1,1	0,0	4,2	74 %
UK	4,0	2,1	0,1	6,2	64 %
USA	4,1	1,7		5,8	71 %
OECD average	4,2	0,8	0,1	5,0	84 %
EU25 average	3,9	0,5	0,1	4,4	88 %

Kilde: OECD

3.2. EaG versus andre statistikker

I tillegg til den omfattende EaG, finnes det også et par andre statistikker som belyser utgifter til utdanning; Utdanningsregnskapet og offentlige finanser gruppert etter COFOG-klassifikasjonen. Kildegrunnlaget for offentlige finanser inngår også i utdanningsregnskapet sammen med andre opplysninger, og stilles opp på en litt annen måte. Det gis her bare en kortfattet omtale av disse statistikkene. For en mer inngående omtale og sammenligning av disse tre statistikkene henvises det til [Borgås og Egge \(2022\)](#).

Utdanningsregnskapet er et satellittregnskap til nasjonalregnskapet som kartlegger alle utgifter knyttet til utdanning og opplæring i Norge. Det er basert på, og konsistent med, nasjonalregnskapets føringsprinsipper. Det metodiske grunnlaget er beskrevet i en egen

internasjonal håndbok¹². Formålet med regnskapet er å belyse særskilte utgifter til utdanning bedre enn ved bruk av standard tabellsett for nasjonalregnskapet, og kunne foreta mer relevante sammenligninger mellom land.

COFOG er en internasjonal klassifikasjon av offentlig forvaltnings utgifter etter formål. COFOG inndeles etter 10 hovedformål hvorav utdanning er et av disse. For hvert hovedformål er det flere underkategorier, der ulike aggregeringsnivåer nyttes for ulike formål. Statistisk sentralbyrå rapporterer årlig til Eurostat en tabell over offentlig forvaltnings utgifter gruppert etter COFOG-klassifikasjonen, som en del av forpliktelsene på statistikkområdet gjennom EØS-avtalen. Grunnlaget for denne statistikken bygger på regnskapsopplysninger fra norske kommuner, fylkeskommuner, Statsregnskapet samt fra andre offentlige kontrollerte enheter med selvstendig regnskap som er definert som del av offentlig forvaltning. En oversikt over COFOG-klassifikasjonen er beskrevet i [Eurostats COFOG-manual](#). Klassifikasjonen COFOG ligger også til grunn for inndelingen i nasjonalregnskapet og i utdanningsregnskapet.

EaG bygger i hovedsak på rapporterte tall fra landene, som utdanningsregnskap der dette tilgjengelig. I tillegg er EaG en mye mer omfattende publikasjon over utdanning som belyser også andre aspekter knyttet til utdanning enn finansiering og utgifter.

Tall fra EaG-publikasjonen er tilgjengelig via [OECDs database](#). Uten å ha sjekket andre land, er det for Norges del tilgjengelig data for totale utgifter til utdanning i denne databasen fra år 2012 fram til og med 2021. I tillegg indikeres det at for årene fra 2017 og bakover at det er brudd i tidsserien, dvs. at en fullstendig konsistent tidsserie ikke er tilgjengelig. Dette er uheldig sett opp mot denne rapportens formål, nemlig å se på omfangsmålinger av utgifter til utdanning med ulike makroaggregater som omfangsreferanse. Det har i de siste 20 årene vært betydelige hendelser som har påvirket utviklingen i makroaggregater som bruttonasjonalprodukt/inntekt. I en vurdering av bruken av ulike omfangsreferanser har man i denne rapporten ønsket å ha en konsistent tidsserie som er såpass lang at man dekker hendelser som påvirker økonomien i betydelig grad, f.eks. finanskrisen i 2009, Covid-19 pandemien i 2020/21, og situasjonen på energimarkedet som følge av innhenting etter pandemien og senere som følge av fullskalainvasjonen av Ukraina i 2022.

Det er derfor valgt å benytte tall for offentlig forvaltnings utgifter til utdanning gruppert etter COFOG-klassifikasjonen i analysen i neste kapittel i denne rapporten. Den høye andelen offentlig finansiering gjør at bruk av COFOG-data lar seg forsvare for Norge i forhold til det denne rapporten diskuterer – omfangsreferanser for norske utdanningsutgifter. Men, for andre land med betydelig lavere offentlig finansieringsandel ville bruk av tall begrenset kun til offentlig forvaltning være mindre egnet. Poenget med utdanningsregnskap og sammenstillingen til OECD er jo nettopp å få frem samlet finansiering og at utdanning finansieres ulikt i ulike land, for eksempel i USA der husholdningene bærer store deler av finansieringsbyrden ved utdanning.

Tabell 3.3 viser tilgjengelige EaG-data fra OECDs database, 'korreksjon for utdanningsgruppen «Early childhood education», samt COFOG data for de samme årene. Ved korrigerings av EaG-tall for gruppen «Early childhood education» ser vi at tallene samsvarer nokså godt.

¹² [UNECE - Satellite Account for Education and Training, Compilation Guide](#).

Tabell 3.3 Totale utgifter til utdanning fra EaG og COFOG (mrd. kr.)

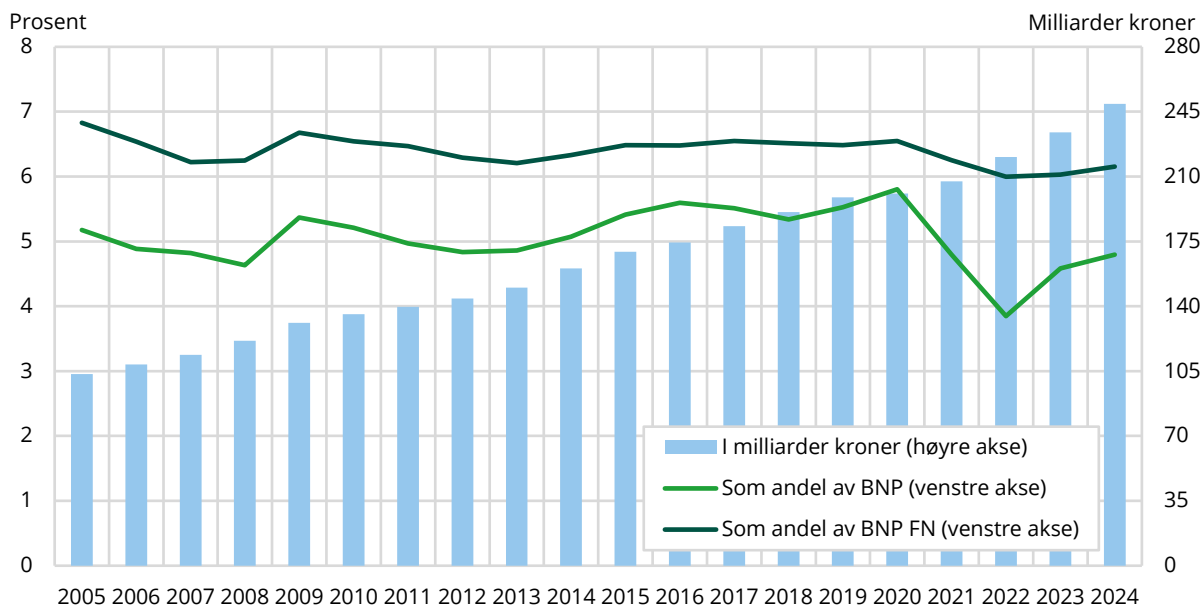
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(1) EaG totale utgifter	196	210	214	226	237	248	255	265	271	281
(2) Early childhood education	48	51	50	51	53	55	57	60	61	63
(3)=(1)-(2)	149	159	164	175	184	193	198	205	211	219
(4) COFOG div. 09	144	150	160	169	174	183	191	199	201	207
(4) i % av (3)	97,1 %	94,2 %	97,5 %	96,9 %	94,8 %	94,8 %	96,4 %	96,9 %	95,4 %	94,7 %

Kilde: OECD og Statistisk sentralbyrå

4. Bruk av ulike omfangsreferanser – resultater

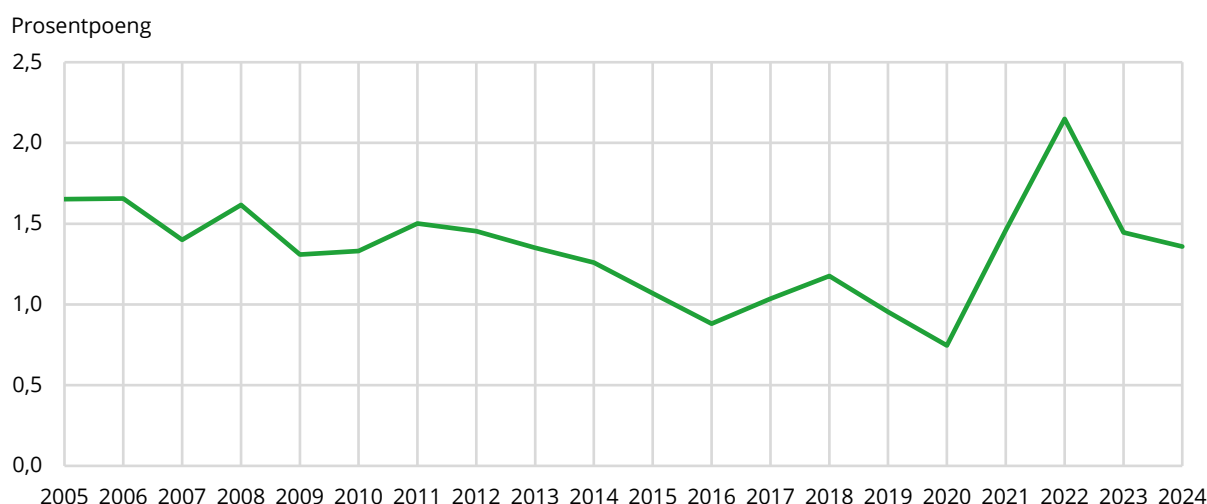
Som nevnt i kapittel 3.2 benyttes her tall for utdanningsutgifter fra statistikk for offentlig forvaltnings utgifter gruppert etter COFOG-klassifikasjonen. Figur 4.1 viser utviklingen i utgifter til utdanning i milliarder kroner i løpende priser i perioden fra 2005 til 2024, samt andelen av BNP og BNP FN. Nivåforskjellen mellom disse andelenes målt ved hhv. BNP og BNP FN som omfangsreferanse ser ut til å være svakt synkende fram til årene 2021-2022, som skiller seg mer ut enn andre år.

Figur 4.1 Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG). Milliarder kroner og som andel av BNP

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget er hentet fra statistikkbanktabellene: [10725: Offentlig forvaltning. Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#), [09189: Makroøkonomiske hovedstørrelser 1970 - 2024](#).

I perioden fra 2005 til og med 2024 var offentlige utgifter til utdanning i gjennomsnitt på 6,4 prosent målt med BNP FN som omfangsreferanse. Med totalt BNP som omfangsreferanse er gjennomsnittet 5,1 prosent, en forskjell på 1,3 prosentpoeng. Minst er forskjellen i (pandemi)året 2020 (0,7 prosentpoeng) og størst i (invasjons)året 2022 (2,1 prosentpoeng). Figur 4.2 viser forskjellen i prosentpoeng mellom utdanningsutgiftene som andel av hhv. BNP og BNP FN for den samme perioden.

Figur 4.2 Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG). Differanse mellom andel av BNP FN og andel av BNP. Prosentpoeng

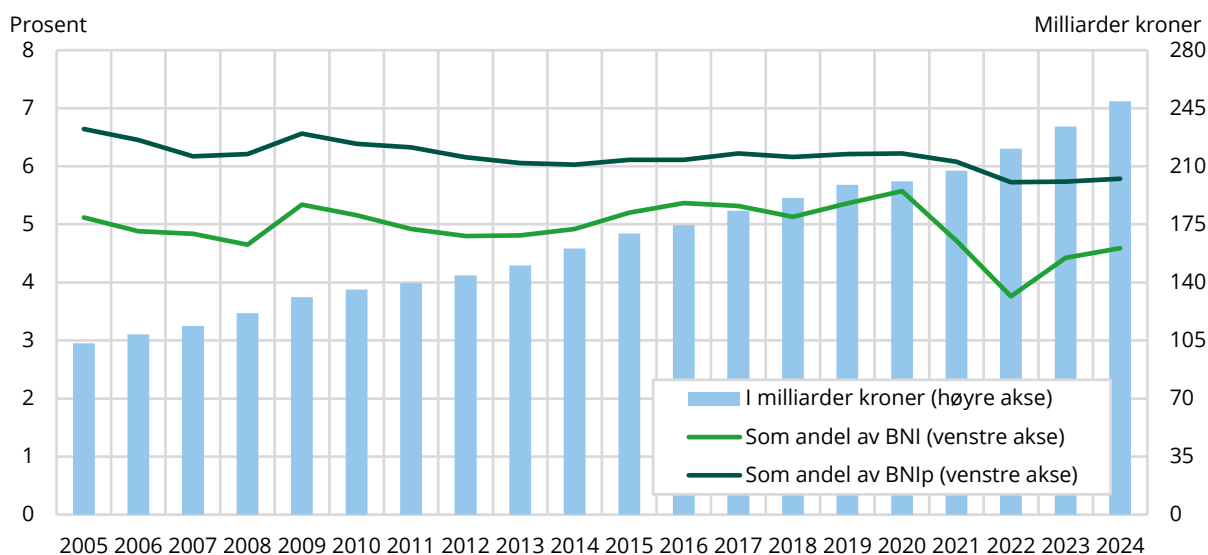
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget er hentet fra statistikkbanktabellene: [10725: Offentlig forvaltning. Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#), [09189: Makroøkonomiske hovedstørrelser 1970 - 2024](#).

En interessant observasjon er ulikheter i fortegnet på utviklingen fra et år til det neste ved bruk av BNP i forhold til BNP FN. Ved bruk av samlet BNP reduseres utdanningsutgiftenes andel i 10 av de 19 årene i den valgte perioden. I ett år er andelen uendret og i 8 av årene øker den. Ved bruk av BNP FN blir bildet et noe annet. Her reduseres utgiftene i 8 av de 19 årene, viser en økning i 6 av årene og en uendret utgiftsandel i de resterende 5 årene, se tabell 4.1 under. Ved bruk av samlet BNP blir det altså flere svingninger i utgiftsandelen enn ved bruk av BNP FN. Én desimalplass i andelsmålingene er brukt for å bestemme fortegn i den årlige utviklingen. Oppsummert viser tabellen at fortegnet på endringen fra et år til det neste var lik i 12 av årene og ulik i 7 av årene. Det kan legges til at i noen tilfeller var det så små forskjeller at bruk av to desimaler ville ha resultert i endringslikhet.

Tabell 4.1 Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG) i prosent av BNP og BNP FN, fortegn på endring fra foregående år

	BNP	BNP FN	Endringslikhet
2006	-	-	Ja
2007	-	-	Ja
2008	-	0	Nei
2009	+	+	Ja
2010	-	-	Ja
2011	-	-	Ja
2012	-	-	Ja
2013	0	-	Nei
2014	+	+	Ja
2015	+	+	Ja
2016	+	0	Nei
2017	-	+	Nei
2018	-	0	Nei
2019	+	0	Nei
2020	+	+	Ja
2021	-	-	Ja
2022	-	-	Ja
2023	+	0	Nei
2024	+	+	Ja
Antall år økning fra foregående år	8	6	
Antall år reduksjon fra foregående år	10	8	
Antall år uendret fra foregående år	1	5	
Antall år lik endring			12
Antall år uendret fra foregående år			7

Det kan argumenteres for at land med omfattende inntektsstrømmer til og fra utlandet heller burde måle utgiftene mot landets inntekt snarere enn den verdien av innenlandske produksjonen. Figur 4.3 viser tilsvarende som figur 4.1 med inntektsmålene bruttonasjonalinntekt (BNI) og den «petroleumskorrigerte» nasjonalinntekten (BNIp). BNIp er som nevnt i 2.2 beregnet ved å trekke fra BNI bruttoproduktet i næringene utvinning av råolje og gass, samt rørtransport.

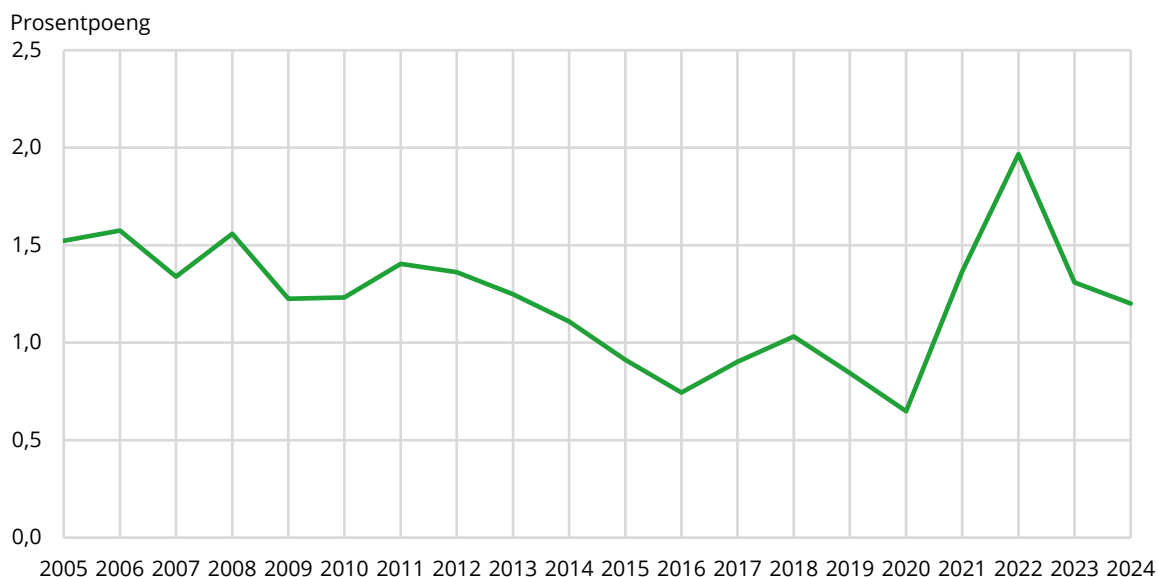
Figur 4.3 Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG). Milliarder kroner og som andel av BNI

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget er hentet fra statistikkbanktabellene: [10725: Offentlig forvaltning. Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#), [10799: Årlig inntekts- og kapitalregnskap, etter sektor \(mill. kr\) 1978 - 2024](#).

Ved bruk av BNI som omfangsreferanse er det en gjennomsnittlig utgiftsandel på 4,9 prosent i perioden 2005 til 2024. Dersom man korregerer BNI med de direkte petroleumsrelaterte næringene, BNIP, får man et gjennomsnitt for perioden på 6,2 prosent. Den gjennomsnittlige forskjellen mellom

bruk av BNI og BNIp er 1,2 prosentpoeng, nokså lik forskjellen mellom BNP og BNP FN på 1,3 prosentpoeng. Figur 4.4 viser forskjellen i prosentpoeng mellom utdanningsutgiftene som andel av hhv. av BNI og BNIp for perioden.

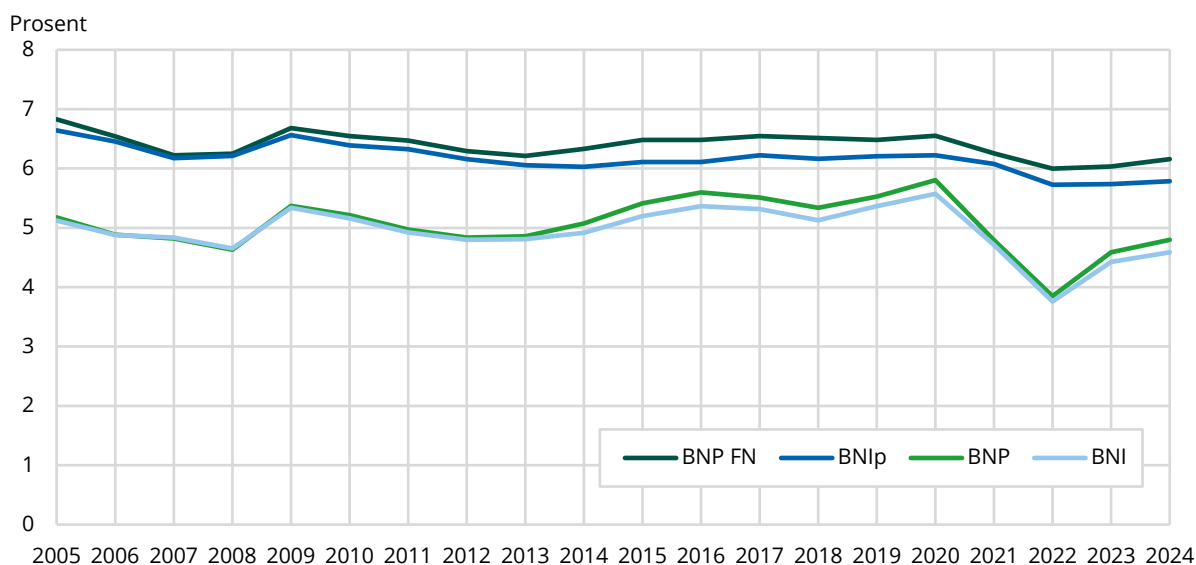
Figur 4.4 Offentlige utgifter til utdanning (COFOG). Differansen mellom andel av BNIp og andel av BNI. Prosentpoeng

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget er hentet fra statistikkbanktabellene: [10725: Offentlig forvaltning. Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#), [10799: Årlig inntekts- og kapitalregnskap, etter sektor \(mill. kr\) 1978 - 2024](#).

Data viser altså nokså like resultater om man bruker et produksjonsmål (BNP) eller et inntektsmål (BNI), mens det ved å korrigere for petroleumsvirksomhet ved å benytte BNP FN eller BNIp gir betydelige forskjeller. Figur 4.5 viser utgiftene til utdanning målt i prosent av de ulike omfangsreferansene. Figuren viser at andelen målt ved BNP og BNI er nokså sammenfallende, og det samme er tilfellet for de petroleumskorrigerte målene BNP FN og BNIp.

Figur 4.5 Offentlig forvaltings utgifter til utdanning (COFOG) som andel av ulike omfangsreferanser. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget er hentet fra statistikkbanktabellene: [10725: Offentlig forvaltning. Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#), [09189: Makroøkonomiske hovedstørrelser 1970 - 2024](#), [10799: Årlig inntekts- og kapitalregnskap, etter sektor \(mill. kr\) 1978 - 2024](#).

5. Omfangsmåling – endring i teller eller nevner?

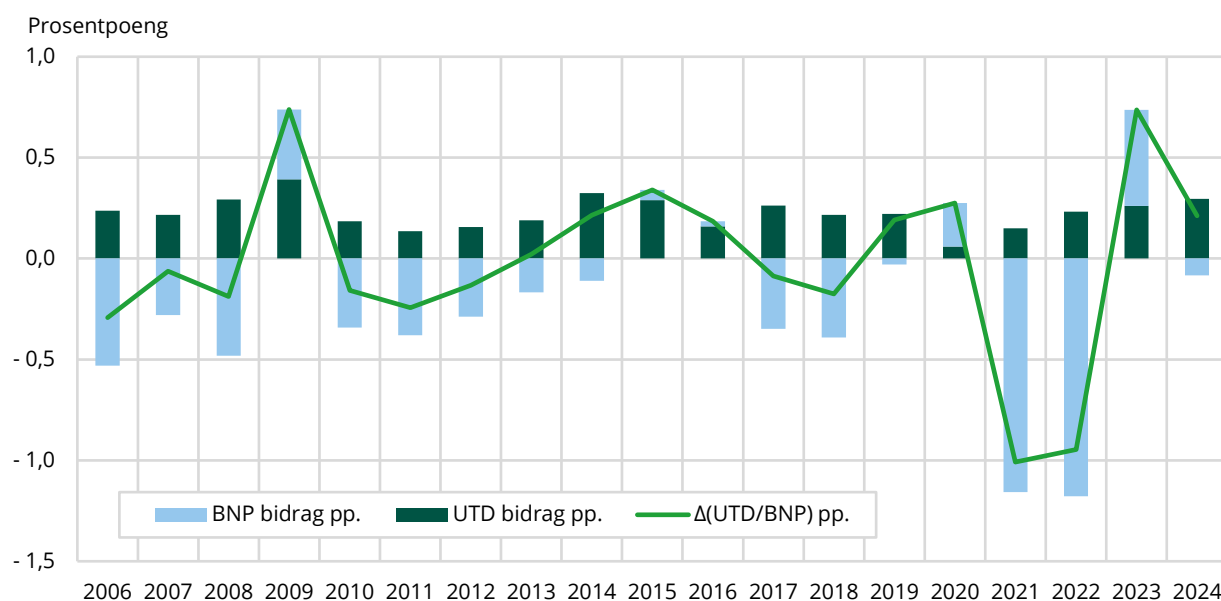
Omfangsmåling av utgifter til utdanning i prosent av en valgt omfangsreferanse er enkelt sagt en brøk med en teller og nevner som gir et forholdstall. Endringer i dette forholdstallet fra et år til et annet kan skyldes endringer i enten teller eller nevner, eller begge.

Figurene i forrige kapittel viser at utgifter til utdanning har økt hvert år i perioden målt i løpende priser, mens målt som andeler av omfangsreferansene viser utdanningsutgiftene både økninger og reduksjoner fra et år til det neste. Det kan derfor være interessant å skille ut bidragene fra utdanningsutgiftene og omfangsreferansene i de årlige endringene.

5.1. Dekomponering av endringer

I det følgende er det sett på endringer i utdanningsutgiftenes andel av omfangsreferansene fra et år til et annet, målt i prosentpoeng. Eksempelvis var utgiftsandelen i 2005 på 5,2 prosent av BNP, og i 2006 var den redusert til 4,9 prosent. Beregninger viser at endringen på -0,3 prosentpoeng er summen av et positivt bidrag fra endring i utdanningsutgiftene på 0,2 prosentpoeng og et negativt bidrag på 0,5 prosentpoeng fra BNP. Et negativt bidrag i BNP innebærer at det var en positiv vekst i BNP, og når utdanningsutgiftenes andel av BNP totalt sett går ned fra foregående år betyr det at veksten i BNP var større enn veksten i de løpende utdanningsutgiftene.

Figur 5.1 Offentlig forvaltings utgifter til utdanning i prosent av BNP, endring fra foregående år, bidrag fra endring i utdanningsutgifter (COFOG) og bidrag fra endring i BNP (målt i prosentpoeng)

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget er hentet fra statistikkbanktabellene: [10725: Offentlig forvaltning. Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#), [09189: Makroøkonomiske hovedstørrelser 1970 - 2024](#).

I figur 5.1 viser den heltrukne linjen endringer i utdanningsutgiftenes andel av BNP fra året før målt i prosentpoeng, mens stolpene viser bidragene til disse endringene fra endringer i henholdsvis utdanningsutgifter og BNP.

Den heltrukne linjen viser at det i noen år er positive endringer og i andre år negative. Figuren viser at bidraget fra endringer i utdanningsutgiftene er positive i alle år, noe som er konsistent med det voksende forløpet i utviklingen av utgiftene (COFOG) i figur 4.1 og 4.3. Bidragene fra omfangsreferansen, BNP, i figur 5.1 er i de fleste år negativ – noe som altså indikerer BNP vekst (i løpende priser). Imidlertid viser figuren også positive bidrag fra BNP noe som indikerer en negativ

BNP-vekst. For noen år er det markante endringer, og for disse årene kan endringene langt på veg relateres til viktige hendelser internasjonalt.

Et slikt år er 2009. I 2009 vet vi at finanskrisen utspilte seg på det sterkeste og innebar blant annet kollaps i finansmarkedene, global økonomisk tilbakegang og betydelige fall i oljepriser. Dette førte i Norge til en nedgang i BNP (forøvrig både i både i faste og løpende priser), mens de løpende utdanningsutgiftene som vanlig økte. I 2009 økte utdanningsutgiftenes andel av BNP med 0,7 prosentpoeng fra året før med et positivt bidrag fra økningen i utdanningsutgiftene på 0,4 prosentpoeng og et positivt bidrag relatert til nedgang i BNP på 0,3 prosentpoeng.

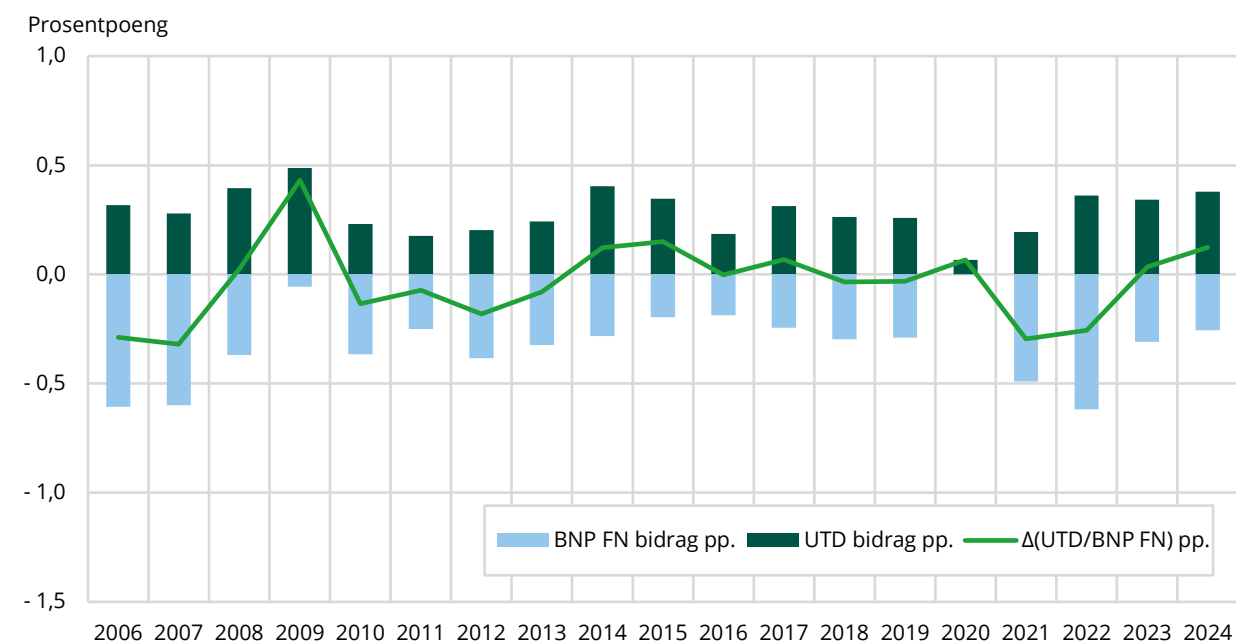
Vi ser av figuren også enkelte andre år der BNP-bidraget til vekst i utdanningsutgiftenes andel av BNP er positivt. Dette gjelder spesielt i 2020 og 2023 og i en noe mindre grad i 2015/2016. For 2020 er grunnen åpenbart relatert til Covid-19-pandemien. Utdanningsutgiftene ble holdt oppe mens etterspørselen i økonomien nasjonalt og internasjonalt kollapset. Det samme gjorde oljeprisene som følge av etterspørselssvikt og samarbeidsproblemer mellom OPEC og Russland.

For 2015/2016 kan man sannsynligvis relatere det positive BNP-bidraget til oljepriskrakk som følge av en betydelig økning produksjon av amerikansk skiferolje («fracking») og med påfølgende stupende oljepriser som resultat. I 2023 ser vi også et betydelig positivt bidrag fra BNP, men i dette året er nok forklaringen en ganske annen enn for de andre årene med positivt BNP-bidrag til omfangsindikatoren. Grunnen er det spesielt høye BNP året før. I 2022 var det i Norge en svært høy BNP-vekst grunnet skyhøye energipriser som en følge av Russlands fullskalainvasjon i Ukraina. Dette forklarer også det store negative bidraget fra BNP i 2022. Det store negative BNP bidraget i 2021 skyldes sannsynligvis langt på vei opphenting og normalisering etter pandemien.

Fortolkning av omfangsmålinger krever like mye en forståelse av utviklingen i det bakenforliggende for omfangsreferansen som utviklingen i selve fenomenet som er gjenstand for omfangsmåling, her utdanningsutgifter.

Dersom vi «eliminerer» petroleumssektoren og bruker BNP FN som omfangsreferanse i en tilsvarende dekomponering for de årlige endringene som i figur 5.1, ser man et noe annet og mer dempet og stabilt bilde, som vist i figur 5.2. Når petroleumssektoren holdes utenfor ser man blant annet at bidraget fra BNP FN er negativt i alle år (positiv BNP vekst), med unntak av pandemiåret 2020 hvor bidraget var null, noe som indikerer at fastlandsøkonomien har vært påvirket i mindre grad av ulike internasjonale økonomiske kriser enn petroleumssektoren. Det kan naturligvis også ha sammenheng med at man i krisetider fører en mer ekspansiv økonomisk politikk rettet mot fastlandsøkonomien som bidrar til å motvirke effekter av internasjonale nedgangsperioder.

Figur 5.2 Offentlig forvaltings utgifter til utdanning i prosent av BNP FN, endring fra foregående år, bidrag fra endring i utdanningsutgifter (COFOG) og bidrag fra endring i BNP FN (målt i prosentpoeng)

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget er hentet fra statistikkbanktabellene: [10725: Offentlig forvaltning, Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#), [10799: Årlig inntekts- og kapitalregnskap, etter sektor \(mill. kr\) 1978 - 2024](#).

6. Utvikling i nasjonalregnskap

BNP er tradisjonelt mye brukt som referanse i omfangsmålinger. Beregning av BNP følger de internasjonale retningslinjer som er beskrevet i den globale [«System of National Accounts» \(SNA\)](#) og den Europeiske versjonen [«European System of Accounts» \(ESA\)](#).

I den nylig reviderte utgaven 2025 SNA er det lagt opp til et mye større fokus på blant annet utnyttelse av naturressurser. Dette vil sannsynligvis medføre et skift i fokus fra BNP til netto nasjonalprodukt (NNP) i publisering og analyser siden bruken av naturressurser blir tatt hensyn til i NNP. Utnyttelsen av ikke-fornybare ressurser (og ikke-bærekraftig utnyttelse av fornybare ressurser) skal representeres ved at det beregnes en «uttømmingskostnad». Denne skal beregnes som en nåverdi av redusert beholdning av ressursene, basert på en rekke forutsetninger. Tilsvarende skal kostnader for bruk av fornybare ressurser beregnes, dersom bruken går utover naturlig reproduksjon. Denne endringen kan medføre et større fokus på og bruk av nettonasjonalprodukt (NNP) som det relevante målet for verdiskaping.

Det beregnes allerede et NNP hvor kapitalslitet, dvs. den verdiforringelse man har på den fysiske produksjonskapitalen utgjør forskjellen mellom BNP og NNP. Imidlertid blir ikke NNP benyttet så mye til analyseformål. Det er frivillig for Norge, og andre land, om man implementerer alle anbefalingene i SNA. Imidlertid er Norge pålagt å følge retningslinjene i den Europeiske nasjonalregnskapsstandarden ESA (per i dag ESA 2010). ESA er for tiden under oppdatering og blir harmonisert med den globale nasjonalregnskapsstandarden 2025 SNA, men det er fortsatt usikkert om alle anbefalinger i SNA tas inn som løpende rapporteringskrav til Eurostat.

Det er ikke urealistisk å forestille seg at bruk av BNP som omfangsreferanse om noen år i noen sammenhenger kan bli erstattet med NNP. Dette kan nok forventes å bli et tema for diskusjon i ulike internasjonale statistikkfora etter hvert som de oppdaterte standardene for nasjonalregnskap implementeres. Dette ligger nok enda noen år fram tid.

7. BNP eller BNP FN?

Vi har sett at bruk av BNP FN gir 1,3 prosentpoeng høyere utgiftsandel til utdanning (basert på tall fra offentlige finanser gruppert etter COFOG-klassifikasjonen) når man bruker BNP FN som omfangsreferanse enn ved bruk av totalt BNP i perioden fra 2005 til og med 2024. Ingen andre land som deltar i EaG-undersøkelsen bruker korrigerte BNP-mål. Ved bruk av samlet BNP har vi sett at utdanningsutgiftenes andel blir mer volatile da svingningene i Norges BNP er større enn for BNP FN. Det kan være rimelig å anta at dette var et argument for å velge BNP FN som omfangsreferanse. Om dette er et godt argument er ikke åpenbart.

BNP FN gir ikke lenger et godt bilde av de (finansielle) ressursene som kan disponeres til utdanning og andre velferdsgoder, fordi formuesinntektene fra utlandet ikke telles med selv om de er stabile og «evigvarende inntekter» på linje med fastlands-BNP.

En klar anbefaling om å endre rapporteringen til EaG fra å bruke BNP FN til totalt BNP har man for så vidt ikke, og det kan være faktorer som trekker i litt ulike retninger. Faktorer som kan sies å trekke retning av å endre til å bruke totalt BNP er:

Internasjonal konsistens: Alle andre land bruker totalt BNP. At OECD har akseptert bruken av en korrigert omfangsreferanse for Norge er uvanlig. Denne bruken av BNP FN i EaG kan hevdes også å representere en slags nasjonal inkonsistens i Norges internasjonale statistikkrapportering.

Praksis i andre statistikker: Det finnes andre land som utarbeider korrigerte BNP, men det er ikke funnet at korrigerte mål er benyttet i rapportering av offisiell statistikk. En interessant observasjon i så måte er fra en annen OECD-statistikk, Health at a Glance. Her erkjenner man at til tross for at BNI ville vært mer relevant som omfangsreferanse for land som Irland og Luxembourg har man valgt å benytte BNP begrunnet utfra behovet for sammenlignbarhet og konsistens. I denne statistikken benyttes samlet BNP for Norge.

Inntektsgrunnlaget: De petroleumsrelaterte inntektene er en del av det inntektsgrunnlaget som muliggjør utgiftsnivået på eksempelvis utdanning, og dette kan være et argument for å bruke totalt BNP. BNP fluktuerer sannsynligvis i noe større grad i Norge enn land vi ofte sammenlignes med (Norden/EØS/OECD-land), og forskjellene mellom BNP og BNI er nok større for Norge enn hos de fleste andre land.

Ved bruk av totalt BNP tidsseriene ville tidsseriene blitt langt mer volatile. Det kan ses som uheldig at denne økte volatiliteten relatert til svingninger i petroleumsinntektene ville gjort norske data mindre lesbare. Bruken av BNP FN bidrar i så måte til en større stabilitet i tidsserien og kan sies å trekke i favør av dette målet:

Volatilitet og fortolkning: Bruk av BNP FN gir større stabilitet og fortolkning kan være enklere. Eksempelvis ville bruk av totalt BNP i år med betydelig uro i verdensøkonomien gitt veldig store utslag, noen man for eksempel ser for årene fra 2020 til 2022. Forplantningen av BNP-svingninger til utgiftsandelene - som ikke reflekterer endringer i utdanningspolitikken, gjør det krevende å tolke norske data, kanskje spesielt for (internasjonale) brukere uten inngående kjennskap til norsk økonomi. I et slikt perspektiv kan nok den stabiliteten bruk av BNP FN gir være fordelaktig for brukere, selv om selve nivået på utgiftsandelen blir en god del høyere – og hertil resulterer i betydelige endringer i den internasjonale rangeringen av norske utdanningsutgifter. Det kan tilføyes at ved tolkning av slike andeler er det viktig å se på utviklingen over tid, eksempelvis ved å se for gjennomsnittstall over en periode.

Bruk av totalt BNP ville ikke bare ført til større volatilitet man også endre Norges plass i rangeringen. Om endret rangering trekker i favør av å bruke det ene eller andre BNP-målet skal være usagt, men det er iallfall noe som tiltrekker seg oppmerksomhet.

Rangering: OECDs utdanningsstatistikk rangerer Norge øverst, og har gjort det i mange år når BNP FN brukes. Dette er informasjon fra offisiell statistikk som brukes av mange i det offentlige ordskiftet i Norge. Et hovedformål med offisiell statistikk er å bidra til en opplyst samfunnsdebatt. Det er et inntrykk at informasjon om at denne rangeringen i stor grad er et resultat av at man bruker et korrigert BNP – og med de konsekvenser det får for rangering, kan synes underkommunisert.

Norge rapporterer tall internasjonalt med bruk av BNP FN til OECDs utdanningsstatistikk EaG, mens i rapporteringen av tall for offentlig forvaltnings utgifter blant annet til utdanning til Eurostat (COFOG) brukes totalt BNP, som med tanke på rangering gir to vidt forskjellige resultater. Utdanningsutgiftene målt i prosent av BNP (totalt) for Norge var i 2020 nummer 8 av de 30 rapporterende EØS-landene. Til tross for at utgiftene i løpende kroner til utdanning i 2021 og 2022 økte med hhv. 3,2 prosent og 6,4 prosent, medførte de svært store økningene i BNP disse årene til at Norge falt på rangeringen til nummer 17 i 2021 og videre til nummer 27 i 2022. Dette hadde naturligvis ikke noe med utdanningspolitikken å gjøre, men snarere effekter på BNP av opphenting etter pandemien etterfulgt av eksplosjonsaktige økninger i gasspriser.

Et «BNP-perspektiv» har fokus på den løpende verdiskapingen i løpet av en gitt periode, f.eks. ett år eller ett kvartal. Et annet perspektiv er utgifter i forhold til landets inntekter i samme periode. For et land med omfattende transaksjoner med utlandet, er det relevant å korrigere for hvor mye av netto verdiskaping som går til utlandet, og dermed benytte størrelsen BNI i stedet for BNP. I likhet med land som Irland og Luxembourg har Norge store rente- og utbyttetransaksjoner overfor utlandet. Forskjellen er at disse netto inntektene er positive for Norge mens de er negative for Irland og Luxembourg.

Norges oppbygging av en stor finansiell formue skjer ved at en naturressursformue omplasseres til en finansiell formue i utlandet. I denne prosessen, har dette store effekter på BNP. Etter hvert som naturressursen uttømmes, vil denne BNP-effekten forsvinne. På den annen side, den finansielle formuen øker som følge av denne omplasseringen av formuesobjekter, og Oljefondets finansielle formue gir «evigvarende» rente- og utbytteinntekter fra utlandet (BNI-effekt). I et slikt forløp vil forskjellen mellom BNI og BNP være betydelig, og som korrigert mål for forhold som er «innenlandsøkonomien fremmed» vil det petroleumskorrigerte BNI bli mer relevant og BNP FN miste relevans.

I del 6 ble nye retningslinjer for nasjonalregnskap kort omtalt. Det ble trukket fram at det nå skal inkluderes en uttømmingskostnad ved utnyttelse av ikke fornybare naturressurser (og evt. ikke-bærekraftig utnyttelse av fornybare naturressurser) i beregningen av verdiskapingen. I fremtiden kan det nok bli et skifte til mer bruk av NNP i stedet for BNP i mange sammenhenger, og da justert for uttømming av naturressurser, men det er en lang vei frem.

Referanser

- Banco Central Chile, Cuentas Nacionales de Chile, Métodos y Fuentes de Información
https://www.bcentral.cl/documents/33528/3900200/Cuentas_Nacionales_metodos_fuentes_ref18.pdf.pdf/178a16b7-84f0-7386-e377-96ebc5b9e884?t=1669710669853
- Central Statistical Office Ireland, Modified GNI
<https://www.cso.ie/en/interactivezone/statisticsexplained/nationalaccountsexplained/modifiedgni/>
- Danmarks Statistik, Nationalregnskab, statistikdokumentation.
<https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/nationalregnskab>
- Data Saudi, Economic Indicators
<https://datasaudi.sa/en#economic-indicators>
- Eurostat (2013), The European System of Accounts — ESA 2010
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-02-21-009>
- Eurostat (2019), Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics — Classification of the Functions of Government (COFOG) — 2019 edition
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-02-21-009>
- Eurostat, data browser – General government expenditure by function (COFOG)
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/gov_10a_exp?category=gov.gov_gfs10.gov_10a
- IMF, [GFSM 2014](https://www.imf.org/en/Publications/GFSM/2014)
- OECD (2024). Education at a Glance 2024 Sources, Methodologies and Technical Notes, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/e7d20315-en>
- OECD (2024). Education at a Glance 2024: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris.
<https://doi.org/10.1787/c00cad36-en>
- OECD (2023). Health at a Glance 2023: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/11/health-at-a-glance-2023_e04f8239/7a7afb35-en.pdf
- Statistisk sentralbyrå (1989). Nasjonalregnskapsstatistikk 1987 https://www.ssb.no/historisk-statistikk/emner/nasjonal-okonomi-og-priser/_attachment/inline/f7e858ce-9cb5-466a-a6db-e0e7391a4e96:4b0c33f60391aa16f8768cc5c7886a17c9af360d/nos_xii_283.pdf
- Halvorsen, Liv Hobbelstad Simpson og Tor Skoglund. Nasjonalregnskapets historie i Norge. SØS 112, 2011. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/nasjonalregnskapets-historie-i-norge>
- Borgås og Egge. Offentlige utgifter til utdanning – en sammenligning av tre statistikker, Notater 2022/18, Statistisk sentralbyrå (2022). https://www.ssb.no/offentlig-sektor/offentlig-forvaltning/artikler/offentlige-utgifter-til-utdanning/_attachment/inline/749f6fa3-9fb5-4412-965b-04f774d3d720:2ea1874da09ef087107939eb9e0f2e9a2d954f6d/NOT2022-18.pdf
- Slettebø. Skattetrykk og offentlige utgifter, Rapporter 2025/8, Statistisk sentralbyrå (2025).
https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/konjunkturer/artikler/skattetrykk-og-offentlige-utgifter/_attachment/inline/e43a76d2-0ddc-4fcb-8693-199e4246fa1f:aa6abd91fea9bcded42838906463361ca7ff2283/RAPP2025-08.pdf
- Statistisk sentralbyrå. Begreper i nasjonalregnskapet. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/metoder-og-dokumentasjon/begreper-i-nasjonalregnskapet>

UNECE. (2020), Satellite Account for Education and Training – Compilation Guide.

<https://unece.org/DAM/stats/publications/2020/ECECESSTAT20201.pdf>

UNESCO (2011), International Standard Classification of Education (ISCED) 2011.

<https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>

United Nations, (2025), System of National Accounts, 2025 SNA.

<https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2025.asp>

Vedlegg A: Statistikkbanktabeller

[09189: Makroøkonomiske hovedstørrelser 1970 - 2024](#)

[09170: Produksjon og inntekt, etter næring 1970 - 2024](#)

[10725: Offentlig forvaltning. Totale utgifter, etter sektor og formål \(mill. kr\) 1995 - 2024](#)

[10799: Årlig inntekts- og kapitalregnskap, etter sektor \(mill. kr\) 1978 - 2024](#)

Vedlegg B: OECD

[OECD Data Explorer](#) – Under skjermdump tall for Norge fra OECDs database

Full dataset - Indicators, source, destination and nature of expenditure on education ⓘ

Reference area: Norway • Measure: Expenditure on education • Destination of expenditure: All educational institutions • Type of expenditure: Expenditure for educational institutions • Price base: Current prices •

Questionnaire sheet: FIN1-SOURCE - Source of expenditure on education

Combined unit of measure: National currency

Time period	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2005	2000	1995
Education level																	
Total	281 436	271 287	264 880	255 210	B 248 294	B 236 911	B 226 087	B 214 301	B 210 080	B 196 441	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..
Not elsewhere classified	4 388	4 346	4 120	3 648	8 029	7 634	7 752	7 807	6 935	6 599	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..
Primary education	71 249	68 545	68 243	66 014	61 283	56 821	55 858	52 224	51 353	48 160	W 102 298	W 101 094	W 98 087	W 89 738	W 74 120	W 56 338	W 40 738
Secondary education	79 997	76 033	71 828	69 615	B 68 402	B 66 847	B 64 823	B 61 413	B 62 182	B 57 575	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..
Post-secondary non-tertiary education	1 594	1 388	1 215	1 114	991	847	820	614	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..	K ..
Tertiary education	61 696	60 314	59 721	57 554	B 54 532	B 51 802	B 45 572	B 42 390	B 38 850	B 36 251	B 34 796	B 33 732	B 32 593	B 30 237	O ..	B 19 083	B 15 962
Early childhood education	62 512	60 661	59 751	57 265	55 058	52 960	51 261	49 853	50 760	47 856	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..	O ..

© Full dataset - Indicators, source, destination and nature of expenditure on education

Vedlegg C: Tabellgrunnlag figurer

Tabell C1 Tabellgrunnlag figur 4.1 og 4.3 (mill. kroner)

År	BNP	BNP FN	BNi	BNip	COFOG
2005	1 997 037	1 513 768	2 018 894	1 556 324	103 365
2006	2 224 871	1 661 268	2 226 558	1 683 319	108 646
2007	2 360 174	1 828 779	2 353 075	1 842 839	113 758
2008	2 622 135	1 944 022	2 610 614	1 955 304	121 437
2009	2 439 712	1 961 773	2 453 564	1 995 716	131 006
2010	2 605 351	2 075 420	2 633 461	2 125 521	135 806
2011	2 809 929	2 157 817	2 836 711	2 207 237	139 621
2012	2 983 082	2 293 776	3 008 236	2 343 094	144 271
2013	3 090 335	2 418 084	3 123 062	2 479 006	150 141
2014	3 161 776	2 533 107	3 261 111	2 661 425	160 392
2015	3 130 183	2 614 238	3 259 474	2 773 133	169 455
2016	3 116 035	2 692 098	3 251 581	2 855 273	174 430
2017	3 323 103	2 797 624	3 444 153	2 944 714	183 168
2018	3 576 581	2 930 592	3 721 188	3 098 264	190 884
2019	3 596 937	3 067 058	3 706 860	3 202 830	198 824
2020	3 461 575	3 067 339	3 604 709	3 229 119	200 891
2021	4 323 931	3 315 319	4 398 660	3 410 658	207 338
2022	5 732 905	3 678 675	5 869 263	3 853 191	220 622
2023	5 101 559	3 878 698	5 285 125	4 078 826	233 928
2024	5 196 606	4 050 136	5 435 154	4 307 990	249 286

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell C2 Tabellgrunnlag figur 4.1, 4.3 og 4.5 – offentlig forvaltnings utgifter til utdanning, COFOG div. 9, i prosent

År	BNP %	NNP %	BNP FN %	BNi %	BNip %
2005	5,2 %	6,0 %	6,8 %	5,1 %	6,6 %
2006	4,9 %	5,6 %	6,5 %	4,9 %	6,5 %
2007	4,8 %	5,6 %	6,2 %	4,8 %	6,2 %
2008	4,6 %	5,4 %	6,2 %	4,7 %	6,2 %
2009	5,4 %	6,4 %	6,7 %	5,3 %	6,6 %
2010	5,2 %	6,2 %	6,5 %	5,2 %	6,4 %
2011	5,0 %	5,9 %	6,5 %	4,9 %	6,3 %
2012	4,8 %	5,7 %	6,3 %	4,8 %	6,2 %
2013	4,9 %	5,8 %	6,2 %	4,8 %	6,1 %
2014	5,1 %	6,1 %	6,3 %	4,9 %	6,0 %
2015	5,4 %	6,6 %	6,5 %	5,2 %	6,1 %
2016	5,6 %	6,8 %	6,5 %	5,4 %	6,1 %
2017	5,5 %	6,7 %	6,5 %	5,3 %	6,2 %
2018	5,3 %	6,4 %	6,5 %	5,1 %	6,2 %
2019	5,5 %	6,7 %	6,5 %	5,4 %	6,2 %
2020	5,8 %	7,3 %	6,5 %	5,6 %	6,2 %
2021	4,8 %	5,8 %	6,3 %	4,7 %	6,1 %
2022	3,8 %	4,5 %	6,0 %	3,8 %	5,7 %
2023	4,6 %	5,5 %	6,0 %	4,4 %	5,7 %
2024	4,8 %	5,8 %	6,2 %	4,6 %	5,8 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell C3 Tabellgrunnlag figur 4.2 og 4.4 – Differanse offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG) i prosentpoeng (pp) mellom andel av hhv. BNP og BNP FN, BNI og BNIp

	Differanse BNP FN BNP i pp	Differanse BNIp BNI i pp
2005	1,7	1,5
2006	1,7	1,6
2007	1,4	1,3
2008	1,6	1,6
2009	1,3	1,2
2010	1,3	1,2
2011	1,5	1,4
2012	1,5	1,4
2013	1,4	1,2
2014	1,3	1,1
2015	1,1	0,9
2016	0,9	0,7
2017	1,0	0,9
2018	1,2	1,0
2019	1,0	0,8
2020	0,7	0,6
2021	1,5	1,4
2022	2,1	2,0
2023	1,4	1,3
2024	1,4	1,2
Gjennomsnitt	1,3	1,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell C4 Tabellgrunnlag figur 5.1 (prosentpoeng, pp)

	$\Delta(\text{UTD}/\text{BNP})$ pp	UTD bidrag pp	BNP bidrag pp.
2006	-0,3	0,2	-0,5
2007	-0,1	0,2	-0,3
2008	-0,2	0,3	-0,5
2009	0,7	0,4	0,3
2010	-0,2	0,2	-0,3
2011	-0,2	0,1	-0,4
2012	-0,1	0,2	-0,3
2013	0,0	0,2	-0,2
2014	0,2	0,3	-0,1
2015	0,3	0,3	0,1
2016	0,2	0,2	0,0
2017	-0,1	0,3	-0,3
2018	-0,2	0,2	-0,4
2019	0,2	0,2	0,0
2020	0,3	0,1	0,2
2021	-1,0	0,1	-1,2
2022	-0,9	0,2	-1,2
2023	0,7	0,3	0,5
2024	0,2	0,3	-0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell C5 Tabellgrunnlag figur 5.2 (prosentpoeng, pp)

	$\Delta(\text{UTD}/\text{BNP FN})$ pp.	UTD bidrag pp.	BNP FN bidrag pp.
2006	-0,3	0,3	-0,6
2007	-0,3	0,3	-0,6
2008	0,0	0,4	-0,4
2009	0,4	0,5	-0,1
2010	-0,1	0,2	-0,4
2011	-0,1	0,2	-0,2
2012	-0,2	0,2	-0,4
2013	-0,1	0,2	-0,3
2014	0,1	0,4	-0,3
2015	0,2	0,3	-0,2
2016	0,0	0,2	-0,2
2017	0,1	0,3	-0,2
2018	0,0	0,3	-0,3
2019	0,0	0,3	-0,3
2020	0,1	0,1	0,0
2021	-0,3	0,2	-0,5
2022	-0,3	0,4	-0,6
2023	0,0	0,3	-0,3
2024	0,1	0,4	-0,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell C6 EaG - rangering utdanningsutgifter som andel av BNP, Norge BNP FN. 2021

	Early childhood education	Primary	Secondary	Post- secondary non-tertiary	Tertiary(2)+(3)+(4)+(5)	Total (2)+(3)+(4)+(5)	Total excl. R&D	Total (1)+(2)+(3)+ (4)+(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Australia	19	7	13	6	8	6	6	9
Austria	15	30	15	16	7	18	18	16
Belgium		13	1		16	8	7	18
Canada		4	33		4	15		21
Chile	12	8	25		1	5	3	5
Colombia								36
Costa Rica					18			35
Czechia	20	29	4	17	29	23	20	22
Denmark	4	9	20		5	9	15	6
Estonia	5	14	32	7	20	24	24	13
Finland	6	19	5		11	12	12	8
France	16	23	2	15	10	11	9	10
Germany 3	10	34	7	2	23	22	22	15
Greece								36
Hungary	17	32	27	5	12	28	25	27
Iceland	1	2	10	8	22	3		2
Ireland	27	28	34	3	34	34	31	34
Israel	7	1	11	19	26	4	4	3
Italy	22	24	22		33	30	27	30
Japan	26	27	30		21	31		32
Korea		12	16		13	16	10	24
Latvia	9	21	31	9	24	29	26	23
Lithuania	8	33	28	4	31	32	29	28
Luxembourg	21	25	26	18	35	33	30	33
Mexico	23	16	29		30	27	23	29
Netherlands	24	22	6		9	13	11	12
New Zealand		17	12	1	17	14	8	20
Norway BNP FN	2	3	3	11	6	1	1	1
Poland	13	20	17	10	25	20	19	19
Portugal		15	9		27	17	14	26
Slovak Republic	18	26	14	13	32	25	21	25
Slovenia	11	10	24		28	21	17	14
Spain	14	18	18		19	19	16	17
Sweden	3	5	19	12	14	10	13	4
Switzerland								36
Türkiye		31	23		15	26	28	31
UK	25	6	8		3	2	2	7
USA		11	21	14	2	7	5	11

Kilde: OECD og Statistisk sentralbyrå

Tabell C7 EaG - rangering utdanningsutgifter som andel av BNP, Norge totalt BNP, 2021

	Early childhood education	Primary	Secondary	Post- secondary non-tertiary	Tertiary	Total (2)+(3)+(4)+(5)	Total excl. R&D	Total (1)+(2)+(3)+(4)+(5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Australia	19	6	12	6	7	5	5	8
Austria	15	30	14	15	6	18	18	16
Belgium		13	1		15	7	6	18
Canada		3	33		4	14		21
Chile	12	7	25		1	4	2	4
Colombia								
Costa Rica					17			35
Czechia	20	29	3	16	29	23	20	22
Denmark	4	8	19		5	8	14	5
Estonia	5	14	32	7	20	24	24	13
Finland	6	19	4		10	11	11	7
France	16	23	2	14	9	10	8	10
Germany 3	10	34	6	2	23	22	22	15
Greece								
Hungary	17	32	27	5	11	28	25	27
Iceland	1	2	9	8	22	2		1
Ireland	27	28	34	3	34	34	31	34
Israel	7	1	10	18	26	3	3	2
Italy	22	24	22		33	30	27	30
Japan	26	27	30		21	31		32
Korea		12	15		12	15	9	24
Latvia	9	21	31	9	24	29	26	23
Lithuania	8	33	28	4	31	32	29	28
Luxembourg	21	25	26	17	35	33	30	33
Mexico	23	16	29		30	27	23	29
Netherlands	24	22	5		8	12	10	12
New Zealand		17	11	1	16	13	7	20
Norway BNP	3	11	20	19	19	16	16	9
Poland	13	20	16	10	25	20	19	19
Portugal		15	8		27	17	13	26
Slovak Republic	18	26	13	12	32	25	21	25
Slovenia	11	9	24		28	21	17	14
Spain	14	18	17		18	19	15	17
Sweden	2	4	18	11	13	9	12	3
Switzerland								
Türkiye		31	23		14	26	28	31
UK	25	5	7		3	1	1	6
USA		10	21	13	2	6	4	11

Kilde: OECD og Statistisk sentralbyrå

Tabell C8 Rangering av offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG) i prosent av BNP

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Belgium	5	4	4	4	4	3	3	3	3
Bulgaria	28	28	28	28	28	28	26	27	25
Czechia	22	27	27	22	19	20	18	19	21
Denmark	2	2	3	3	3	5	7	9	8
Germany	22	22	21	23	24	24	24	21	21
Estonia	7	9	7	5	5	4	4	5	3
Ireland	29	28	29	29	30	30	30	30	30
Greece	22	23	25	25	27	26	28	25	27
Spain	25	23	23	27	25	24	24	24	24
France	11	12	11	11	13	13	11	10	14
Croatia	18	17	17	16	11	10	10	10	10
Italy	27	25	23	26	25	27	27	26	28
Cyprus	8	9	12	12	12	10	11	15	12
Latvia	6	6	5	6	6	7	4	5	6
Lithuania	16	17	19	19	19	14	18	13	13
Luxembourg	21	21	20	18	16	18	18	15	14
Hungary	13	15	13	12	18	20	13	10	10
Malta	20	20	21	20	21	19	22	21	25
Netherlands	13	13	14	12	15	14	13	13	18
Austria	18	15	15	16	16	14	15	15	18
Poland	13	14	15	15	13	14	15	19	14
Portugal	16	17	18	20	21	20	18	21	23
Romania	30	30	30	29	29	29	29	29	29
Slovenia	8	7	8	8	10	10	7	7	9
Slovakia	25	25	25	23	23	20	22	18	14
Finland	4	5	6	7	6	6	4	4	3
Sweden	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Iceland	3	3	2	2	2	1	1	2	2
Norway	11	7	8	8	8	8	17	27	20
Switzerland	10	9	8	8	9	8	9	8	7

Kilde: Eurostat

Figurregister

Figur 4.1	Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG). Milliarder kroner og som andel av BNP	18
Figur 4.2	Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG). Differanse mellom andel av BNP FN og andel av BNP. Prosentpoeng.....	19
Figur 4.3	Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG). Milliarder kroner og som andel av BNI.....	20
Figur 4.4	Offentlige utgifter til utdanning (COFOG). Differansen mellom andel av BNIp og andel av BNI. Prosentpoeng.....	21
Figur 4.5	Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG) som andel av ulike omfangsreferanser. Prosent	21
Figur 5.1	Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning i prosent av BNP, endring fra foregående år, bidrag fra endring i utdanningsutgifter (COFOG) og bidrag fra endring i BNP (målt i prosentpoeng).....	22
Figur 5.2	Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning i prosent av BNP FN, endring fra foregående år, bidrag fra endring i utdanningsutgifter (COFOG) og bidrag fra endring i BNP FN (målt i prosentpoeng).....	24

Tabellregister

Tabell 3.1	Utgifter til utdanningsinstitusjoner etter utdanningsnivå, prosent av BNP, 2021	14
Tabell 3.2	Utgifter til utdanningsinstitusjoner etter finansieringskilde, prosent av BNP, 2021	15
Tabell 3.3	Totale utgifter til utdanning fra EaG og COFOG (mrd. kr.)	17
Tabell 4.1	Offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG) i prosent av BNP og BNP FN, fortegn på endring fra foregående år	20
Tabell C1	Tabellgrunnlag figur 4.1 og 4.3 (mill. kroner)	32
Tabell C2	Tabellgrunnlag figur 4.1, 4.3 og 4.5 – offentlig forvaltnings utgifter til utdanning, COFOG div. 9, i prosent	32
Tabell C3	Tabellgrunnlag figur 4.2 og 4.4 – Differanse offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG) i prosentpoeng (pp) mellom andel av hhv. BNP og BNP FN, BNI og BNIp	33
Tabell C4	Tabellgrunnlag figur 5.1 (prosentpoeng, pp)	34
Tabell C5	Tabellgrunnlag figur 5.2 (prosentpoeng, pp)	34
Tabell C6	EaG - rangering utdanningsutgifter som andel av BNP, Norge BNP FN. 2021	35
Tabell C7	EaG - rangering utdanningsutgifter som andel av BNP, Norge totalt BNP. 2021	36
Tabell C8	Rangering av offentlig forvaltnings utgifter til utdanning (COFOG) i prosent av BNP	37